

O'zbekiston Respublikasining birinchi ilmiy-texnologik sun'iy yo'Idoshini yaratish loyihasi bo'yicha MA'LUMOTNOMA

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 23-noyabrdagi PQ-429-son qarori bilan “O'zbekkosmos” agentligiga milliy sun'iy yo'Idosh guruhlarini yaratish kabi maqsadli vazifa belgilab berilgan.

Mamlakatimizning **birinchi ilmiy-texnologik** sun'iy yo'Idoshini yaratish maqsadida rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar (**AQSh “ELaNa”, Germaniya “First-MOVE”, Braziliya “AESP-14”, Turkiya “BeeSat”, Hindiston “Kalamsat”, Avstraliya “UNSW-EC0”, Paragvay “GuaraníSat-1”, Filippin “Maya-1” loyihalari**) tajribasi tahlil qilindi.

Ma'lumot uchun: 2021-yilda sun'iy yo'Idosh xizmatlaridan umumiylar daromad **118,3 mlrd** doll. tashkil etib, yer orbitasi atrofida **6,5 mingta** sun'iy yo'Idosh mavjud bo'lib, kelgusi **10 yil** ichida yo'Idoshlarga bo'lgan talab qariyb **5 barobar** oshishi kutilmoqda. Bu esa, o'z navbatida **har yili o'rtacha hisobda taxminan 1,25 mingta** sun'iy yo'Idosh ishga tushiriladi degani (o'tgan 10-yilda - yiliga **260 tadan ishga tushirilgan**).

Tahlil natijalariga ko'ra, birgina **NASA** agentligining 2011-yildan beri davom etayotgan **“ELaNa”** loyihasi doirasida ilmiy-texnologik nano sun'iy yo'Idoshni yaratish uchun bir qator **akademik** muassasalardan **aspirant, olim** va **yosh mutaxassislar** ishtirok etib, bugungi kunga qadar **90 tadan** ortiq **nano sun'iy yo'Idoshlar** yaratilgan.

Ma'lumot uchun: Nano sun'iy yo'Idoshlar bozori 2020-yilda **3,21 mlrd** doll.ni tashkil etgan, 2027-yilda bu ko'rsatkich **11 mlrd** doll.ga yetishi kutilmoqda.

Xorij tajribasiga asoslanib, “O'zbekkosmos” agentligi Innovatsion rivojlanish agentligi va bir qator oliygohlар (*Turin Politexnika, Inha, Toshkent transport va Toshkent axborot texnologiyalari universitetlari*) bilan birlashtirilgan O'zbekistonning **birinchi ilmiy-texnologik sun'iy yo'Idoshini** yaratish taklif etilmoqda.

Mazkur loyihadan ko'zlangan **asosiy maqsad** zamonaviy qurilmalar bilan jihozlangan ilmiy-texnologik nano sun'iy yo'Idoshni ishlab chiqish hamda kosmik sohada faoliyat yuritib kelayotgan **mutaxassislar** hamda **talabalarga amaliy tajriba berish** va shu orqali mamlakatning kosmik sohadagi faoliyati uchun poydevor yaratish va shu bilan birga, **sun'iy yo'Idoshi mavjud davlatlar qatoridan o'rinnegallashni o'z ichiga oladi** (taqdimot materiallari ilova qilinadi).

Ma'lumot uchun: Sun'iy yo'Idosh **magnitometr** va **radiatsiya sensori** bilan bo'lib, **quyosh faolligi, quyosh bo'ronlarining Yerga ta'siri, Yerning magnitosferasi** va uning magnit maydonidagi keskin **o'zgarishlarni o'rganish**, kosmosdagi **radiatsion monitoringni o'tkazish** ishlarida ko'llanilishi rejalashtirilmoqda.

Hozirgi kunda **ilmiy-texnologik sun'iy yo'Idoshni** yaratish uchun zarur bo'ladigan **komponentlar va ilmiy asbob-uskunalar** yetkazib beruvchi Shvetsiyaning **“GOMSpace”**, Buyuk Britaniyaning **“AAC Clyde”**, **“SSTL”**, Isroiuning **“AIA”** va Bolgariyaning **“EnduroSat”**, sun'iy yo'Idoshni

uchirishdan oldi sinash ishlari bo'yicha **Qozog'istonning "Ghalam"** LLP hamda **sun'iy yo'Idoshlarni uchirish** bo'yicha **Germaniyaning "ExoLaunch"** xamda **AQShning "SPACEX"** kompaniyalari bilan aloqlalar o'rnatilib, loyihani amalga oshirish bo'yicha kelishuvga erishildi.

Bundan tashqari loyiha doirasida **olim** va yosh mutahassislarini mazkur tadqiqotlarga bo'lgan **ehtiyojini qoplash** maqsadida "**O'zbekkosmos**" **agentligi** va uning tizimidagi Kosmik monitoring va geoaxborot texnologiyalari markazi, Innovatsion rivojlanish agentligi hamda Turin Politexnika universiteti bilan birgalikda **maxsus laboratoriyanı yaratish masalasi** ishlab chiqilmoqda.